

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

139. An metus grauis à lege iustè incussus irriteret matrimonium, si index v. g. intendat delinquentem cogere per illum metum ad contradendum? Et pro praxi huius quæstionis adducuntur speciales casus. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

ram pro consecrata. Et ita hanc sententiam post Aloyium Dolensem, Albertum, Bonaenturam, & alios tenent neoterici doctissimi Ludouicus de San Iuan in *summa*, tom. 1. tract. de Eucharist. quest. 7. art. 8. dub. 4. & Villalobos in *summa*, tom. 1. tract. 7. difficult. 38. num. 7. sed ego contrarie sententiae, tanquam probabiliori adhaereo cum Palao *vbi supra*, & Doctoribus, quos citat, & sequitur Sancius *loco citato*, qui vt diximus, male à Castro Palao pro affirmatiua sententia citatur. Et ratio est, quia ministrans hostiam non consecratam, vel consecratam, etsi à tergo alterius consecratae illam ponat, ponit equidem adorandum distinctam indiuiduum hostiae non consecratae, & adest periculum manifestum idololatriae, cum circumstantes possint, si velint, distincto actu adorationis adorare quamlibet hostiam, quae communicantibus porrigitur, nec est in ministri potestate vitare aliorum adorationem hostiae non consecratae, quam ipse proponit vel consecratam. Ergo, &c.

RESOL. CXXXVII.

*An in matrimonio ex metu graui contracto possit resili-
re, qui liber est à metu, nec particeps illius fuit? Ex
part. 3. tract. 4. Ref. 228. alias 229.*

Sup. hoc in-
fra ex Ref.
139. lege
doctrinam
eius §. pe-
nult.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Thomas Sanchez de *matrim. tom. 1. lib. 4. disp. 15. num. 5.* vbi docet, non teneri cogentem in foro conscientiae perficere matrimonium, donec per iudicem condemnatur, sed liberè altero invito posse resiliere, nisi aliud damnus sequutum sit, quia vel iste tenetur ratione delicti, & coactionis in poenam illius, & hoc exigit iudicis condemnationem, ante quam nemo tenetur subire poenam. Aut tenetur ratione iniuriae illatae per coactionem, & hoc non, quia non est tanta iniuria coactionis, quando aliud damnus inde non sequitur, vel aliter, quam per matrimonium rescirari nequeat. Ergo, &c. Ita Sanchez.

2. Sed aduersus illum insurgit nouissimè Basilius Pontius de *matrim. lib. 4. cap. 15. num. 3.* vbi docet, eum qui particeps fuit, aut confcius metus illati alteri, cum quo contrahit, non posse in conscientia resiliere, sed teneri obligatione expectandi voluntatem eius, qui vim passus est, & hoc secluso quouis damno. Et ratio est, quia iniustum est, vt ille contrahere cogatur inuitus: nam is qui coegit, vel coactionis particeps, aut confcius fuit, reuera iniustitiam commisit in personam; ergo remanet obligatio rescirandi, & cum rescirari possit sine damno alterius, qui vim intulit, resciranda est, stando scilicet contractui, si alius velit. Ad hoc autem non est necessaria iudicis sententia, cum ex iniuria illata nascatur naturalis obligatio reparandi, & ideo ante omnem iudicis sententiam, ea obligatione tenetur. Vnde ex his patet responsio ad argumenta Sanchez. Nam in tali casu dicendum est, illum non teneri ratione delicti in poenam, neque ratione obligationis matrimonij, cum nulla ibi sit obligatio matrimonij: sed teneri, quia ratione iniuriae illatae confurgit in illo alia naturalis obligatio restaurandi in eodem genere, cum possit. Nec verò hæc censenda leuis iniuria, sed grauis, cum in ea coactione committatur peccatum mortale, parque est, in eo casu vir, & femina.

At his non obstantibus, puto sententiam Sanchez probabilem esse, & illam tueri nouissimè Villalobos in *summa tom. 1. tract. 13. diff. 37. n. 5.*

RESOL. CXXXVIII.

*An matrimonium ex leui metu contractum valeat in
naturali, & positiuo?
Et quid, quando ve vera ita extorquet consensum, vt
sine eo metu non fieret? Ex part. 3. tract. 4. Ref. 229.
alias 230.*

§. 1. **A**ffirmatiue communiter respondent Theologi, & Iurisperiti, quos citat, & loquitur Sanchez de *matrim. tom. 1. lib. 4. disp. 17. num. 2.* Rebellius *lib. 2. quest. 11. sect. 1. concl. 3.* Pontius de *matrim. lib. 4. cap. 18. n. 2.* Villalobos in *summa tom. 1. tract. 7. diff. 37. n. 5.* & alij. Et ratio est, quia qui operatur ex metu leui, non dicitur neque vi, neque metu cogari, nam habet in sua potestate sufficiens precipium, quod debet metum repellere, cum operatur imprudenter; imprudentiam autem, cum vitium sit, potest illam expellere. Ergo, qui cum adeo facile ex eo metu liberari possit, non se liberat, iure optimo censetur liberè operari.

2. Non reticcam tamen, aliquos asserere metum leuem reddere matrimonium nullum, quando reuera ita extorquet consensum, vt sine eo metu non fieret, & ita tenet Gabriel in *4. disp. 29. q. 2. art. 2. concl. 4.* Nauarrus in *summa. c. 17. n. 29.* & cap. 22. n. 1. Couarruuias *part. 2. c. 3. §. 6. n. 4.* & alij, quos refert Sanchez *vbi supra, n. 4.* vbi fateretur hanc sententiam esse probabilem, & pro illa adducit multas rationes, icet eas soluat Pontius *n. 5.*

RESOL. CXXXIX.

*An metus grauis à lege in se inuissus irritet matrimonium, si Iudex, verbi gratia, intendat delinquere cogere per illum metum ad contrahendum?
Et pro praxi huius questionis adduuntur speciales casus.*

Et deducitur validam esse professionem, dum vir minatur mortem uxori in adulterio reperi, nisi Religionem profiteatur, quando minatur mortem auctoritate Iudicis instigendam, secus vero si minatur propria auctoritate.

Etiamsque inferitur, si quis minaretur reu, verbi gratia, latroni instam accusationem, nisi certum contrahat matrimonium, id valere.

Et tandem queritur, an quando cogens fuit particeps culpa metus alteri illati, maneat obligatus ad non resiliendum, & teneatur postea contrahere cum coactio, si velit? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 17.

§. 1. **N**egatiue respondet Sanchez de *matr. lib. 4. disp. 13. num. 6. & 7.* Sed contrarium sententiam prorsus tenet Texeda in *Theolog. mor. tom. 2. lib. 4. tract. 1. contr. 10. num. 35.* Probat ex cap. *Veniens. el. secundo. de spon. al.* vbi expressè deciditur, matrimonium validum non esse, ad quod contrahendum pater coegit iuuenem, quem cum propria filia in lecto cubantem inuenit: eo casu pater inuenit in lecto coegit, etsi iuuenis ille dederit causam coactionis, & praebuerit contra se inquinamentum, & fuerit in culpa totalis damni tam puellae illati, quam patri; imò magis patri, quam puellae fuit damnus illud illatum, non solum circa honorem, sed circa dotem, quam tenetur pater addere, eo quod filia corrupta sit. Secundò, quia coactio ideo irritat matrimonium, quia aufert plenam consensum liberatam: ex matrimonio enim coactio infelices sperantur fructus: sed non minus libertatem aufert, quando metus à le-

ge iuste incutitur, ac iniuste: ergo, sicut metus iniuste incussus matrimonium vitiat, eodem pacto illud vitiat metus iuste à lege oblatus.

2. Scio tamen, præfatum Sanchez cum aliis respondere, solum metum, & coactionem iniuriosam tollere plenariam libertatem ad matrimonij valorem necessariam: & ided ad argumentum negar rationis paritatem, quia metus à lege iuste incussus est metus ab intrinseco præconceptus in ipso perpetrato delicto, atque aded metum passo nulla irrogatur iniuria. Vnde asserit, quod si Iudex delinquenti ad mortem condemnato liberationem offerat, si nubat filia suæ, alioquin infallibiliter mortem fore subitum; matrimonium esse validum. Sed contrarium dicendum est: quia, licet Iudex ius habeat puniendi delinquentem, & pœnam mortis infligendi iuxta tenorem legis, & ipse reus ob perpetrata scelera, lata contra eum sententia, illam pati teneatur: at non habet ius cogendi illum ad matrimonium cum filia sua incundum, & ided metus ille, respectu matrimonij extorquendi, ab extrinseco est, tollens prorsus libertatem necessariam ad valorem matrimonij.

Sup. hoc in Ref. præterea annot. §. vi.

3. Dices cum Sanchez: Si dux militi atrox crimen perpetranti offerat libertatem, si filiam eius, aut sororem ducat, aut si contrahat cum tali femina, neque infert metum, neque causam metus dedit, sed solum offert metum iam iniuste præconceptum, & vice pretij exposcit matrimonium, cum lege iustitiæ non teneatur militi suam operam, & liberationem præstare: ergo matrimonium ita ex metu isto initum est validum, cum sit metus ab intrinseco, imò est ablatio metus, quem iuste ex delicto perpetrato miles conceperat. Respondetur, nihil argumentum probare, & ex dictis manere solum: nam, quamvis Dux possit punire militem, & miles teneatur subire punitionem, & pœnam; non tamen potest compellere illum, ut filia suæ nubat, neque matrimonium oblatum collocatur vice pretij liberationis, ut malè opinatur Sanchez: quia est alterius generis, & rationis, in genere matrimonij: nam ad Ducem, vel Iudicem solum spectat infligere pœnam, & punire delictum causa comprobata, & sententia lata; non verò cogere voluntatem ad matrimonium contrahendum, ad quod requiritur maxima in contrahente libertas, cuius Iudex non est Dominus.] Hucusque Texeda contra Sanchez.

4. Sed opinionem Sanchez puto satis probabilem, quam tucet nouissimè Pater Perez de matrim. disp. 17. sect. 16. num. 6. & sequent. quem videbis. Et ided ego puto contra Texedam cum Sanchez, quod si Iudex capto iuste, mortemque timentis, vitæ condonationem promittat, si ducat ipsius Iudicis filiam, aut aliam feminam, alioquin ei mortem iuste inferendam comminetur, valere matrimonium. Et ratio est: quia eo euentu metus non iniicitur ad matrimonium ineundum; sed iam conceptus auferitur, traditurque modus euadendi periculum: vnde, si iura eo casu illud irritarent, petulantiam omnem viam salutis præcluderent, cum tamen intendant ei succurrere. Vnde, licet demus, eo casu Iudicem non iuste procedere in ea promissione, quin fiat vlla delicti compensatio: attamen, cum metum patienti præbeat modum, quo possit vitæ periculum effugere, quod aliter, quam contrahendo matrimonium nequit vitare; ided valebit matrimonium. Vnde ex his infero primò, validam esse Professionem, dum vir minatur vxori in adulterio reperte mortem, nisi Religionem profiteatur, quando minatur mortem autoritate Iudicis infligendam, quia est metus ex iusta lege, & causa incussus: secus verò si minaretur propria autoritate mortem illi infligendam, non enim valeret;

quia iniuste illi metus incuteretur. Secundo, si quis minetur reo, v. g. latroni iustam accusationem, nisi certum contrahat matrimonium, id valere: quia non est metus viri constantis ab alio incussus iniuste.

5. Verùm hæc obiter obseruo, controuersiam esse, an, quando cogens fuit particeps culpæ metus alteri illati maneat obligatus ad non resiliendum, & teneatur postea contrahere eum coacto, si velit. Affirmant cum multis Doctoribus Basilius Pontius lib. 4. cap. 15. & Coninch disp. 28. dub. 1. num. 7. Primò, quia cogens intulit iniuriam coacto, quam refarcire tenetur, & nequit aliter, quam stando contractui matrimoniali, si coactus velit: ergo ad id tenetur. Firmatur: quia ad id non est necessaria Iudicis sententia, cum ex iniuria illata nascatur naturalis obligatio reparandi; & ided ante omnem Iudicis sententiam ea obligatione tenetur.

Sup. hoc supra lege doctrinâ Ref. 137 per totam.

6. Mihi verò magis placet opinio negatiua, quam tucet Sanchez lib. 4. disp. 15. num. 5. Ochagauia de Sacram. matrim. tract. 3. quest. 30. & Hurtadus disp. 6. diff. 4. num. 26. Quia non tenetur cogens in pœnam iniuriæ coactione illatæ, quia nullo iure talis pœna statuta est: neque tenetur, ut eam iniuriam refarciat; quia seclusis aliis damnis extrinsecis inde sequutis, iniuria illa ratione sui non exigit recompenationem, (aut saltem non exigit tantam) imò ex sua natura non est refarcibilis; neque tenetur ex eo, quod consensum præbuit, quia ex consensu præstito in contractu mutuo non manet quis obligatus, nisi quando alter etiam obligatur: in nostro autem casu coactus non obligatur: ergo neque qui ad matrimonium cogit, manet obligatus ad denuò contrahendum, nisi quando ex matrimonio coacto sequutum est aliud damnum extrinsecum, quod nequit aliter refarciri, & est aded graue, ut ob eius recompenationem non iudicetur rigidum ad tantum obligati.

RESOL. CXL.

An si iudex secundum allegata iniuste cogat ad matrimonium, licet à parte rei illa coactio sit iniusta, adhuc tamen matrimonium illud sit validum? Ex part. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 26.

§. 1. **A**ffirmatiuè responder Sanchez to. 1. lib. 4. disp. 13. num. 8. vbi sic ait: Aduerto, non tantum valere matrimonium, quando Iudex iuste reuera, & à parte rei compellit ad illud; sed etiam quando iniuste secundum allegata, & probata: v. g. aliquis fidem dedit de matrimonio feminae, quæ postea fornicata est, quod cum probare nequeat, sponsus compellitur illam ducere, quamuis secundum rem hæc compulsio sit iniusta, cum ille, ratione fornicationis, esset ab obligatione sponsalium liberatus: quia tamen est iuridica, & iusta, secundum allegata, & probata non vitiat matrimonium: non enim est credendum, ius canonicum, quod in hoc casu compelli præscribit, velle, ut ea compulsione matrimonium irritetur. Et è contra intelligo non valere, si Iudex iniuste secundum allegata cogat, quamuis in re iustum esset: quia est iniuria. Ita ille.

Sup. hoc in Ref. seq. §. vlt. à medio vsque in finem.

2. Sed aduersus illum insurgit Texeda in Theol. moral. tom. 2. lib. 4. tract. 1. contr. 10. num. 41. & putat tale matrimonium sic initum, esse nullum. Primò, quia huiusmodi sponsus secundum rei veritatem, iniuste compellitur, cum ratione fornicationis sponsa liber omnino sit re ipsa ab obligatione contrahendi: ergo, si contrahit, coactus contrahit, & coactio illa in interiori conscientia foro extrinseca est, tollens ab illo libertatem. Secundo, quia metus ille est ab extrinseco illatus, & re ipsa iniustus, cum sponsus innocens nullo modo dederit causam co-